

Узагальнення результатів наукових досліджень Б. Вульфою, О. Газмана, Я. Соколова, Р. Хмелюк, П. Ігнатенка та В. Поплужного переконує, що найважливішими громадянськими якостями особистості є патріотизм, гуманізм, демократизм, почуття обов'язку, відповідальність, громадянська мужність і совість.

Гуманізм у більшості досліджень визначається як світоглядна якість, заснована на принципах рівності, справедливості, людяності в стосунках між людьми, на пошані до людської гідності, турботі про благо людей. Розглядаючи гуманізм як визнання цінності й унікальності життя людини, прав на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, як критерію рівних взаємин, підкреслимо, що бути гуманним у громадянському сенсі означає прагнути жити не тільки для себе й своїх близьких, але й заради людей, держави, суспільства, цивілізації.

Виховання гуманізму тісно пов'язано з формуванням якостей демократизму, які ґрунтуються на визнанні цінності та неповторності людського життя, свободи й рівності громадян, терпимості до інакомислення, умінню враховувати громадську думку, брати участь у житті колективу.

Отже, метасистемний характер змісту досліджуваного утворення, структурні компоненти якого характеризують важливі сторони професіоналізму, а функції – різні прояви соціальної та професійної діяльності майбутнього вчителя, дає змогу нам розглядати його громадянську компетентність як професійно-особистісне новоутворення, що формується в процесі професійної підготовки в результаті сукупності педагогічних умов.

Література

1. Дубасенюк О.А. Основи теорії і практики професійної вихованості діяльності педагога. – Житомир, 1994. – 187с.
2. Ильина Т.А. К вопросу о профессиональной ориентации и профессиональном отборе в педагогическом учебном заведении // СПб. –Казань, 1996. – 421с.
3. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності// Освіта України. – 2000. – №32. – С. 6 – 7.
4. Крилова Н.Б. Формування культури майбутнього спеціаліста.-М.: Вища школа, 1990. – 142 с.

Аннотация. В статье изложены основные результаты исследовательской работы по формированию гражданской компетентности как интегрированного качества личности будущего учителя.

Ключевые слова: гражданская компетентность, будущий учитель, учебный процесс, профессиональная подготовка.

Annotation. The main results of the civil competence formation as an integral skill of a future teacher personality are given in the article.

Keywords: civil competence, future teacher, educational process, professional preparation.

УДК 372:37.035

Рогальська І.П.

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ КОМПЛЕКСІВ “ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД – ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД”

Анотация. У статті розглядаються сучасні проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи з дітьми в умовах учбово-виховного комплексу “Дошкільний учбовий заклад – загальноосвітній учбовий заклад”.

Ключові слова: підготовка педагогічних кадрів, освітня система, дошкільна та початкова освіта.

Процеси оновлення та модернізації, які зараз відбуваються в системі вищої професійної освіти, об'єктивно спрямовані на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб суспільства та держави у кваліфікованих фахівцях, здатних працювати в умовах освітніх комплексів “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, що передбачає відповідні зміни у професійно-педагогічній підготовці майбутніх вихователів

дошкільних навчальних закладів та учителів початкової школи. Підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти як педагогічна проблема пов'язана зі ступеневою підготовкою педагогічних кадрів, реформуванням вищої освіти, пошуком її нового змісту, перебудовою в системі особистісно зорієнтованого виховання, що породжує проблему реалізації принципів наступності, спадкоємності та перспективності дошкільної та початкової ланки в системі освіти.

Пріоритети сучасного розвитку освітньої системи визначено у Державній національній програмі “Освіта”, (Україна ХХІ століття), Законах України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, Базовому компоненті дошкільної освіти.

Проблема підготовки національних педагогічних кадрів була і залишається предметом уваги багатьох учених. Їх дослідження спрямовуються на виявлення: шляхів і засобів становлення педагогічної майстерності (І. Багаєва, Г. Беленька, І. Зязюн, Н.Кічук, О.Мороз); природи і сутності професійної діяльності педагога (О.Богініч, А.Богущ, Е.Карпова); підготовки фахівців вищої школи до соціально-педагогічної діяльності (І.Зверева, А.Капська, Л.Коваль, С.Литвиненко, Л.Мішик, С.Харченко та ін.). Водночас спеціальної розробки потребують проблеми підготовки фахівців до роботи з дітьми в умовах навчально-виховних комплексів “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, з фундаментальною науковою підготовкою, що володіють методологією нових підходів до дитинства, та специфікою роботи з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

Мета статті: висвітлити актуальні проблеми науково-професійної підготовки педагогічних кадрів до роботи з дітьми в умовах навчально-виховних комплексів “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”.

Педагогічний процес у вищій школі повинен бути спрямований на розвиток інноваційної спрямованості особистості вихователя дошкільного навчального закладу та вчителя початкової школи, який оволодіває фундаментальними соціально-гуманітарними і фаховими знаннями, спроможний вирішувати професійні завдання і водночас здатний до самоусвідомлення, саморозвитку, самовиховання і самовдосконалення, до розвитку, виховання й соціалізації підростаючого покоління за інноваційними технологіями освіти в її різних ланках.

На наш погляд, у розробці цієї проблеми, її творчої реалізації та результатах на сьогодні існує низка нагальних проблем: який фахівець у галузі дошкільної та початкової освіти сьогодні необхідний державі? Яким чином спрямовувати підготовку фахівця, спроможного практично втілювати сучасні підходи до проблеми дитинства, здійснювати розвиток, виховання і навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку на засадах наступності та перспективності та здатного працювати в умовах навчально-виховних комплексів?

Прагнення забезпечити дітей передшкільною освітою, перехід до 12-річного навчання, робить нині актуальною проблему створення освітніх закладів, які одночасно здійснюють навчання і виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, тобто навчально-виховних комплексів “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”. За словами В.Г.Кременя, “традиційний тип школи має поступитися місцем навчально-виховному комплексу; його розвивальні можливості полягають у наступності, в наскрізному науковому підході, практичній спрямованості. Навчально-виховний комплекс забезпечує безперервність освіти і створює адаптивні умови при переході учня від одного ступеня до іншого, професійно орієнтує і передпрофесійно готує випускників [4, 21].

В Україні навчально-виховні комплекси “Школа-дитячий садок” з'явилися на початку 80-х років. Такі заклади освіти були економічно вигідні, оскільки вони: задовольняли потреби населення в освітніх послугах дошкільних закладів без допоміжних витрат; дозволяли раціональніше використати вільне приміщення шкіл та дошкільних навчальних закладів; охоплювали дітей суспільним вихованням у рідному селі; надавали можливість батькам навчати своїх дітей як дошкільного, так і молодшого дошкільного віку в одному освітньому закладі; дозволяли прискорити соціальну адаптацію дітей. Отже, такий тип закладу уже утвердився в системі освіти України, знайшов своїх прихильників серед науковців, педагогів-практиків, громадськості. На сьогодні існує розроблене Положення про освітньо-виховні комплекси, яке допоможе педагогам і в організації діяльності комплексів, що вже існують, і у відкритті нових комплексів на базі дошкільних закладів. Як засвідчує практичний досвід і наукові дослідження, зокрема В.Г. Кузя, Н.М. Манжелій, З.П. Плохій, І.П. Печенко, Д.І.Струннікової, Л.О. Федорович, М.А. Федорової, О.В. Чепки з утворенням навчально-виховного комплексу міцніють позиції як шкільної, так і дошкільної підсистеми. Це виявляється у тому, що для цього освітньо-виховного

закладу характерні такі суттєві особливості, як відкритість, єдність навчання і виховання, підпорядкованість їх змісту формуванню всебічно розвиненої особистості.

Досвід існування освітніх комплексів “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад” переконує в тому, що найсприятливіші умови життя і навчання майбутніх першокласників та молодших школярів можна створити саме в такому закладі освіти. Навчально-виховний комплекс відносно автономний навчальний заклад зі своїми темпом, ритмом життя, позитивною “атмосферою дружньої інтимності” (В.Г.Кузь) та відмінною від масової школи духовною аурую, що заснована на морально-психологічній атмосфері соціальної захищеності кожного вихованця. Цей тип закладу становить цілісну, динамічну і відкриту педагогічну систему, яка об’єднує педагогічний процес дошкільного навчального закладу і початкової школи та надає можливості для чіткішого вираження і самоствердження кожної особистості (це в умовах масової школи, як правило, залишається без уваги. Навчально-виховному комплексу притаманні специфічні риси щодо інших освітніх установ. Даний тип закладу є малокомплектним, у якому взаємодіють дошкільна і шкільна системи; дитячий колектив нечисленний і різновіковий; педагогічний колектив об’єднує вихователів дошкільного навчального закладу і вчителів початкової школи. Таке об’єднання в один колектив дошкільників та молодших школярів, учителів школи і вихователів, батьків вихованців, громадськості значно посилює виховний потенціал освітнього закладу “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад” [5, 127].

Наступність є основною умовою існування будь-якої системи навчання і виховання, оскільки вона є необхідним, закономірним явищем, що забезпечує поступальний розвиток, спадкоємні зв’язки між різними етапами та їх узгодженість. У Законі “Про дошкільну освіту” наступність і перспективність між дошкільною і початковою ланками освіти визначено як провідні “принципи дошкільної освіти”. На сьогодні наступність є загальною проблемою забезпечення неперервності соціального та психофізичного розвитку особистості на різних вікових етапах. Як справедливо вважає О.Я.Савченко, “Наступність має полягати в тому, щоб простягнути усі лінії розвитку від дошкільня до початкової школи. І головне, щоб не було розмежування: це дитсадок, де дитина розвивається і виховується, а це школа, де її тільки навчають. Не повинно бути відмінності між цими ланками, а має бути цілісний підхід з плавним переходом дитини від дошкільня до шкільного життя” [6, 5].

А.М.Богущ визначає наступність як “вищий етап розвитку, коріння якого міцно проросли в попередньому ґрунті”. Вона вказує на численну кількість “непорозумінь у методиці навчання і виховання дітей в дошкільному навчальному закладі та початковій школі, в наступності методів і прийомів роботи з дітьми [2, 4]. На думку А.М.Богущ провідною функцією наступності є “забезпечення автентичного розвитку дитини протягом перехідних вікових періодів. Саме наступність запобігає кризовим явищем у психічному становленні особистості, допомагає малюкові плавно ввійти в нове соціальне середовище, що так важливо для його внутрішнього самопочування” [1, 11].

Виправдовують себе щодо реалізації наступності, на думку А.М. Богущ, такі типи навчально-виховних закладів, які об’єднують дошкільні заклади – перший етап освіти та початкову школу. Погоджуючись з вищеназваними позиціями науковця, підкреслимо, що в навчально-виховному комплексі “Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад” забезпечуються умови і можливості для гармонійної соціалізації дітей, заснованій на педагогіці співробітництва та особистісно зорієнтованій моделі спілкування дорослих з дітьми-дошкільниками та молодшими школярами.

О.Л. Кононко зазначає, що проблема наступності у роботі дошкільної і початкової ланок є “найболючішою”, “розв’язаною лише частково”. Причиною дослідниця вважає їх “існування поряд, паралельно, окремо, під, над, але не разом. Кожна ланка визначає свої окремі пріоритети, відстоюючи їх, а час вимагає пошуку спільності, оскільки обидві ланки існують для потреб зростаючої особистості і поза цим втрачають будь-який сенс” [3,8]. Тому підготовку у вищих навчальних закладах майбутніх педагогів слід будувати на засадах обізнаності класоводів з програмами і методиками навчання і виховання в дошкільному закладі освіти, результатами навченості та вихованості дітей за усіма розділами програми і врахування їх у подальшій роботі початкової школи. Відтак, майбутнім педагогам слід також оволодіти знаннями про значення різновікового спілкування та навчитися організовувати роботу різновікового дитячого колективу для участі в різноманітних видах діяльності. Окрім того, проводити перевірку

готовності дитини до школи також бажано спільними зусиллями педагогів першої та другої ланки системи освіти, які у разі необхідності зможуть окреслити перспективу подальшої спільної корекційної роботи з дитиною.

Тому обов'язковим для розвитку практичних умінь організації співпраці вихователя дітей дошкільного віку та учителя учнів початкових класів є проходження студентами практики у навчально-виховних комплексах, де вони зможуть набути практичних умінь планування і організації педагогічного процесу навчально-виховного комплексу як цілісної педагогічної системи, заснованої на засадах інтеграції соціально-виховних зусиль шкільної та дошкільної підсистеми та розуміння дитинства як самостійного і значущого періоду життя, в якому відбувається інтенсивний розвиток і становлення дитини, активне входження в життя за педагогічної підтримки дорослих. Основною ідеєю при цьому стає ідея збереження самотності і унікальності дитини та світу її дитинства.

Література

1. Богуш А.М. Наступність, перспективність, спадкоємність – складові неперервної освіти // Дошкільне виховання. – 2001. – № 11. – С. 11-12.
2. Богуш А.М., Поскаль О.О. Шляхи наступності та перспективності в роботі дошкільних закладів та початкової школи // Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. У 6 кн. – Чернівці, 1996. – Кн. 3. – С. 3-5.
3. Кононко О.Л. Про базовий компонент дошкільної освіти // Дошкільне виховання. – 1997. – № 1. – С. 4-8.
4. Кремень В. Сучасна освіта в контексті реформування // Учитель. – 1998. – № 2. – С. 18 – 21.
5. Кузь В.Г. Школа – центр виховання. – М.: Педагогика, 1991. – 155 с.
6. Савченко О.Я. Обговорюється проблема: Перехід до 12-річного навчання // Дошкільне виховання. – 2000. – № 4. – С. 3-8.

***Аннотація.** В статті розглядаються сучасні проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи з дітьми в умовах навчально-виховного комплексу “Дошкільне навчальне заклад – загальноосвітнє навчальне заклад”.*

***Ключові слова:** підготовка педагогічних кадрів, освітня система, дошкільне та початкове навчання.*

***Annotation.** In the article are examined the modern problems of training of pedagogical personnels to work with children in the conditions of educational complex “Preschool educational establishment – general educational establishment”.*

***Keywords:** training of pedagogical personnels, educational system, preschool and initial education.*

УДК:378.034

Рогальська Н.В.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОМАШНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** У статті розглядаються проблеми формування готовності майбутніх вчителів до професійної діяльності на основі організації та проведення педагогічної практики у вузі.*

***Ключові слова:** вчитель, педагогічна практика, сімейне виховання.*

Постановка проблеми. У цільовій комплексній програмі “Вчитель”, затвердженій рішенням колегії Міністерства освіти і науки України та Президії АПН України, підкреслено, що саме завдяки діяльності вчителя реалізується державна політика у створенні інтелектуального, духовного потенціалу розвитку вітчизняної науки і культури, техніки; збереженні і примноженні культурної спадщини й формуванні людини майбутнього. Усе це висуває проблеми підготовки вчителя, його професійного становлення та вдосконалення.

Проблемі теоретичної та практичної готовності майбутнього педагога до професійної діяльності присвячено цілу низку теоретичних і експериментальних досліджень (П.В.Кузьміна, В.О.Сластьонін, О.Г.Мороз, В.Г.Кремень, В.Г.Кузь, Л.Л.Бочкарьов, І.А.Зязюн, О.Я.Савченко та ін.).